
Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 30. maj 2019

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**Ocenjevalna shema za komentar besedila (0–22 točk)**

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu komentarjev, vendar je treba upoštevati, da posamezni komentarji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v odgovoru kot celoti.

Točke	Merila
0–10	Odgovor ne zadošča
0	Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje. Očitno je, da kandidat dela ne pozna.
1–4	Odgovor je nerelevanten, toda v njem je kljub temu najti kakšen element razumevanja, ki je lahko posledica parafraze besedila ali poskusa odgovoriti na vprašanja. Očitno je, da kandidat dela ne pozna oziroma pozna le nekaj naključnih fragmentov.
5–7	Odgovor je kratek in fragmentaren, vendar vsebuje elemente, ki so povezani z obravnavanim besedilom. Največkrat gre za delce vednosti oziroma splošno obnavljanje celote dela in brez povezave z vprašanji iz navodil.
8–10	Komentar deloma že ima zaokroženo zgradbo, vendar v odgovoru prevladuje fragmentarnost; razvitih je nekaj ustreznih poudarkov, vendar je poznavanje dela zelo šibko, brez jasne navezave na vprašanja iz navodil, običajno je najti še veliko nerelevantnosti. Poznavanje dela ima resne pomanjkljivosti.
11–13	Zadostno
	Odgovor je že esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost). Probleme, ki jih odpira odlomek, kandidat razume omejeno in površno, lahko tudi napačno. Kandidat le deloma ali tudi ne odgovori na vprašanja iz navodil, vendar se odgovor že nanaša na dani odlomek, lahko kot preprost opis filozofskega problema, lahko posredno kot obnova celotnega dela, najti pa je še precej nerelevantnosti. Kandidat uporabi nekaj ustreznih pojmov, vendar brez analize. Če kandidat poskuša z argumentacijo, je ta pomanjkljiva. Kandidat delo pomanjkljivo razume na najosnovnejši ravni.
14–16	Dobro, a omejeno
	Odgovor ima dobro strukturo in je brez večjih preskokov v izpeljavi. Kandidat odgovori na dana podvprašanja, morda ne na vsa enako izčrpno in relevantno. Poznavanje dela je brez večjih pomanjkljivosti in na osnovni ravni kandidat delo večinoma razume. Toda opisi in razlage so še slabo razviti; kandidat sicer poskuša analizirati nekatere pojme, morda vzpostavi nekaj povezav med njimi, vendar analizo pogosto nadomešča opis in povzemanje ali parafraziranje trditev iz komentiranega besedila. Kandidat delo pozna in vsebinsko odgovori na vprašanja.
17–19	Prav dobro, a z manjšimi pomanjkljivostmi
	Odgovor ima dobro strukturo, napake v izpeljavi so možne, a ne prevladujejo. Kandidat obširno odgovori na dana podvprašanja, iz česar je razvidno, da delo dobro pozna in razume; razlaga in argumentacija sta jasni in razumljivi, temeljni pojmi so opredeljeni. Še vedno je mogoče najti kako nerelevantnost in neutemeljeno trditev, še so mogoče nejasnosti, vendar pa so na tej ravni to bolj obrobne pomanjkljivosti. Kandidat delo dobro pozna ter v odgovorih dobro razloži in razčleni temeljne probleme odlomka in dela.
20–22	V glavnem odlično
	Naloga ima dobro strukturo, jasno in koherentno izpeljavo, skozi katero kandidat skladno in vsebinsko izčrpno odgovori na vsa dana podvprašanja. Značilni sta analiza pojmov in razvita pojmovna mreža. Kandidat ima zelo dober pregled nad celotnim delom in ga komentira s pojmovnim aparatom iz besedila. Lahko tudi vstopi v dialog z avtorjem dela ter razvije in utemelji svoja stališča. Avtorja morda tudi obravnava širše z vidika filozofske tradicije. Seveda je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto. Kandidat delo zelo dobro razume, temeljito odgovori na vsa podvprašanja in ponekod celo vstopi v dialog z avtorjem.

Dodatna navodila za komentar besedila

Gre samo za okvirna navodila, kandidat se sam odloči, kako bo strukturiral svoj komentar in kako bo razporedil odgovore na vprašanja.

Naloga	
1	<p>Platon: Država</p> <p>Odlomek iz (prisposodbe o ladji) govori o neuporabnosti filozofov v državi. Najbolj sposobni filozofi, tj. tisti, ki niso po pomoti zašli v filozofijo in jo spravljajo ob dober glas pri ljudstvu, se ukvarjajo z idejami in se ne brigajo za drugo, kakor zanje. Naloga kandidata je, da razloži nauk o idejah, opozori, kakšne spremembe se zgodijo v procesu filozofskega izobraževanja/vzgoje pri posamezniku z razumsko dušo, ko spozna idejo dobrega. Platon pravi, da ga poznavanje ideje dobrega naredi razumnega in pravičnega, prav razumnega in pravičnega vladarja je treba postaviti na čelo polis, da bosta srečna in polis in državljani.</p>

Naloga	
2	<p>Aristotel: Nikomahova etika</p> <p>V tretji knjigi se Aristotel v okviru razmisleka o dobrem življenju, ki je povezano z delovanjem (v skladu z vrlino), ukvarja z odnosom delujočega do njegovega dejanja. Pri tem razvije podrobno pojmovno mrežo. Dejanje je »hoteno«, kadar ga posameznik hoče narediti, in nehoteno, kadar dejanje stori, ker je bil vanj prisiljen, ali pa je dejanje sicer storil hoteno, a se ni prav zavedal vseh okoliščin dejanja, tako da ima dejanje posledice, ki jih delujoči ni hotel storiti. V dejanje lahko človeka prisilijo »naravne« okoliščine (vihar mornarja na ladji, ki odvzame tovor, da bi rešil ladjo pred potopom) ali pa ljudje (ki mu grozijo, da bodo naredili nekaj zanj groznega, če ne stori nekega dejanja). Dejanja, ki jih sicer ne bi storili, pa jih hote storimo, ker nas vanje silijo okoliščine, so mešana, se pravi izsiljena dejanja: hote jih storimo, a smo vanje prisiljeni. So hotena in nehotena hkrati, torej mešana. Dejanja, ki so storjena iz nevednosti, so dveh vrst: če jih obžalujemo, ko izvemo, kaj smo storili, delamo nehote, če pa obžalovanja ni, smo delovali samo ne hoteno. Aristotel loči tudi med delovanjem iz nevednosti (ker ne ve) in v nevednosti (ker je pijan, jezen).</p>

Naloga	
3	<p>Descartes: Meditacije</p> <p>Od kandidata se pričakuje, da razvije oba ključna pojma Meditacij: dvom in gotovost. V odlomku je dvom formuliran kot metodičen, ki zavrže kot absolutno napačno vse, kar more biti izpostavljeno še najmanjšemu dvomu. Ponovil bo pot 1. meditacije, v kateri je postopoma zavrgel vso vednost, ki jo je pridobil po čutih, ki jo ima po spominu, pa tisto, ki izvira iz znanosti, naposled tudi samo matematiko, pri kateri je moral uporabiti omenjeni neznatni dvom (hudobni duh varljivec). Descartes ne obtiči v skepticizmu, saj se na koncu le dokoplje do prvega spoznanja: do gotovosti samozavedanja, Arhimedove točke, do trdnega temelja, ki ga je iskal.</p>

Naloga	
4	<p>Nietzsche: H genealogiji morale</p> <p>Slaba vest za Nietzscheja ni sama po sebi nekakšen moralni opomnik, temveč je posledica od delovanja odvrnjenega instinkta svobode ali volje do moči. S tem Nietzsche nadaljuje svoje razmišljanje o izvoru moralnih pojmov, ki se ga je lotil v 2. razpravi. Ključni poudarek je ta, da naši moralni pojmi ne izhajajo iz nekega izvora, ki bi bil sam po sebi moralen (kakor izvor morale razlaga tudi krščanstvo), temveč so ti del istega naravnega (zunajmoralnega) procesa. Ko avtor pravi, da je slaba vest bolezen, jo primerja z nosečnostjo, saj v sebi nosi možnost rojstva novega življenja, ki ga na koncu 2. razprave napoveduje s prihodom novega človeka. Zadnji se bo otresel tiste največje nevarnosti, ki po Nietzscheju pesti zahodno družbo, tj. velikega gnusa do človeka. Za človeka prihodnosti bo značilna življenje potrjujoča drža in v največji možni meri izražena volja do moči.</p>

IZPITNA POLA 2

Ocenjevalna shema za esej (0–22 točk)

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu esejev, vendar je treba upoštevati, da posamezni eseji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v eseju kot celoti.

Točke	Merila
0–10	Odgovor ne zadošča
0	Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje.
1–4	Odgovor je le skiciran, ne daje pomembnejših elementov, ki jih zahteva vprašanje, je fragmentaren in večinoma nerelevanten. Gre za postavljanje miselnih fragmentov enega ob drugega, ne pa za povezano besedilo. Poznavanja filozofskih vsebin, povezanih s problemom iz naslova, ni.
5–7	Odgovor je fragmentaren, vendar daljši, morda deloma zaokrožen, kandidat ne pozna filozofske problematike izbranega naslova, zato odgovarja s pomočjo zdravega razuma in splošne razgledanosti.
8–10	Odgovor je fragmentaren, če pa ima zaokroženo zgradbo, je polna miselnih preskokov. Poznavanje in razumevanje danega problema je zelo omejeno, običajno skrčeno na nekaj nerazvitih, zgolj navrženih relevantnih poudarkov, ki so obrobni in kombinirani s splošno razgledanostjo kandidata. Kandidat skorajda ne uporablja ustrezne filozofske terminologije. Njegove trditve so pogosto tudi nenatančne in napačne. Za odgovor je tipično obnavljanje drobcev najbolj elementarne snovi ter ponavljanje enega in istega.
11–13	Zadostno
	Gre za daljše in razmeroma celovito besedilo (meja ni trdna, a odgovori z manj kakor 600 besedami so večinoma prekratki za zadovoljivo obravnavo problema). Odgovor je esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost), vendar sta uvod in/ali zaključek slabo razdelana, prisotni so tudi preskoki v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja vprašanje v naslovu, kandidat razume zelo poenostavljeno. Nerelevantnosti so še očitne, toda odgovor se že nanaša na vprašanje. Kandidat uporabi nekaj relevantnih pojmov, vendar jih ne analizira. Naloga je večinoma opisna, če pa kandidat argumentira, je argumentacija skromna, površna in pogosto nejasna; naloga kaže zgolj najbolj osnovno seznanjenost s filozofsko problematiko in omejeno razumevanje, uporabljena terminologija in jezik le delno ustrezata filozofski obravnavi problemov. Odgovor kot celota se opira na obnavljanje najbolj splošno znanih dejstev in argumentov, večkrat pa je najti tudi napačne trditve. Zato je odgovor le zelo poenostavljena predstavitev in rešitev problema. Se pa kandidat večinoma že giblje na najosnovnejši ravni razumevanja in razlage problema.
14–16	Dobro, a omejeno
	Odgovor ima najmanj 600 besed, njegova zgradba je dobra; uvod razloži ali vsaj nakaže problem, sklep se nanaša na problem, lahko je tudi izpeljan iz naloge. Razčlenjenost na odstavke je ustrezna, a lahko so prisotni preskoki v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja naslov, kandidat razume, kar mu omogoči pregled nad celoto odgovora. Uporablja osnovno in za problem večinoma relevantno filozofsko terminologijo. Vendar so pojmi največkrat uporabljeni kot samoumevni, njihova analiza je obrobna, prav tako povezanost z drugimi relevantnimi pojmi. Kandidat opis in razlago poskuša dopolniti z argumenti, vendar gre največkrat za obnovo le delno razumljenih argumentov. Kandidat pa se že zaveda, da je argumentacija pomemben del odgovora, zato predstavi več pogledov na problem. Esej izraža dobro seznanjenost z ustrezno filozofsko problematiko, kar se kaže v dovolj obširni predstavitvi posameznih pogledov, vendar jasno razumevanje danega problema, argumentacija in analiza relevantnih pojmov še nista v ospredju.

17–19	Prav dobro, a opazne pomanjkljivosti
	<p>Esejistična zgradba je dobra. Uvod razloži problem, sklep je praviloma izpeljan iz jedra, odstavki so smiselno zaokrožene celote, preskoki v izpeljavi so redki. Problem iz naslova kandidat dobro razume. Uporabljeni pojmi so skoraj zmeraj relevantni in zadoščajo za smiselno obravnavo problema, kandidat se zaveda nujnosti analize pojmov in argumentacije. Nasploh v eseju oboje prevladuje pred povzemanjem stališč. Argumentacija je večinoma dobra in je posledica samostojnega premisleka. Vendar so lahko nekateri argumenti še pomanjkljivi, nasprotna stališča in protiargumenti pa ponekod niso primerno ali pa sploh niso predstavljeni, nekateri temeljni pojmi so lahko predstavljeni kot samoumevni. Terminologija in jezikovno izražanje sta primerna.</p> <p>Iz odgovora je razvidna zelo dobra seznanjenost s filozofskimi problemi, tudi njihovo dobro razumevanje, čeprav je še mogoče zaslediti pomanjkljivosti v znanju, razumevanju in argumentaciji. Kandidat se že pretežno giblje na abstraktni ravni razmisleka in abstraktno večkrat povezuje s konkretnim.</p>
20–22	Zvečine odlično
	<p>Poglobljen in argumentiran odgovor na vprašanje z analizo pojmov in razvito pojmovno mrežo, z jasno in koherentno linijo argumentacije, ki upošteva tudi protiargumente. Uvod in zaključek sta jasna in jedrnata, z dobro formuliranim problemom oziroma njegovo rešitvijo. Izpeljave in utemeljitve so skladne in povsem jasne, odlomki so zaokrožene celote in so med seboj zelo dobro povezani. V naslovu zastavljeni problem kandidat poglobljeno razume, kar izrazi s poglobljeno analizo pojmov, bogato pojmovno mrežo, lahko pa se že zaveda meja svoje argumentacije (vendar to ni nujno). Včasih stopa v filozofski dialog z zagovorniki drugačnih stališč in kaže tudi osebni odnos do filozofskih problemov, kar je že plod samostojnega razmisleka. Esej kaže zelo dobro splošno seznanjenost s filozofskimi problemi in njihovo zelo dobro razumevanje. Terminologija in jezikovno izražanje sta bogata in ustrezna.</p> <p>Kandidat se že zanesljivo giblje na abstraktni ravni razmisleka in pogosto povezuje abstraktno s konkretnim. Esej še lahko ima kakšno pomanjkljivost, toda pri ocenjevanju je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto.</p>

Dodatna navodila za esej

Navodila so le okvirne smernice: kandidat lahko napiše vsebinsko povsem drugačen esej, če ga le smiselno poveže z naslovnim problemom.

Vprašanje stvarnosti

Naloga	
1	<p>Razpravljajte o trditvi: Človek se ne more znebiti vpliva vzgoje in okolja, v katerem živi, zato ne more biti svoboden, temveč je svoboda lahko zgolj cilj, h kateremu stremi.</p> <p>Trditev se nanaša na vprašanje možnosti oz. obsega svobode. Človek nikoli ne more biti povsem svoboden, saj nanj že od otroštva naprej vplivajo silnice, kot sta vzgoja in okolje, teh pa človek ni mogel izbrati sam. Človek je torej vržen v svet, pa vendar to ne pomeni, da nima možnosti izbire. Kljub temu da ni svoboden, si lahko prizadeva, da bi takšen postal. Kandidati v svojem odgovoru lahko obravnavajo različne filozofske poglede na to vprašanje, med drugimi so o tem govorili Sartre (»Človek je to, kar naredi iz sebe, potem ko so ga izoblikovali vplivi drugih«), Taylor (človek kot dialoško bitje), Kant (svoboda kot nedokazljiva, a obenem nujna predpostavka in cilj delovanja).</p>

Naloga	
2	<p>Razpravljajte o trditvi: »Človek živi dve vzporedni življenji, eno sestoji iz vsega, kar se zgodi njegovemu telesu, drugo pa iz vsega, kar se zgodi njegovemu duhu.« (Ryle)</p> <p>Trditev se nanaša predvsem na podpoglavje duhovno in materialno, čeprav jo je mogoče interpretirati tudi drugače. Kandidati se lahko naslovne teze lotijo z vprašanjem, kakšen je odnos med duhovnim in materialnim, pri čemer vpeljejo predstavnike različnih pozicij: Descartes, Skinner, Ryle itd. Pojmi, ki jih lahko pri tem uporabijo, so monizem, pluralizem, dualizem, behaviorizem, duh v stroju ...</p>

Naloga	
3	<p>Razpravljajte o trditvi: Smisel življenja je skrivnost, ki se jo trudimo odkriti vse do smrti.</p> <p>Vprašanje o smislu življenja lahko pripelje tudi do ugotovitve, da smisla nikoli ne moremo dokončno razkriti, saj ta presega človekove spoznavne zmožnosti. To nenazadnje velja tudi za Sokrata, ki na pragu smrti razmišlja o možnosti posmrtnega življenja ter na koncu prizna nevednost. Ta ga ne vodi v brezup, temveč je spoznanje zanj osvobajajoče. Vprašanje smisla se je mogoče lotiti tudi s pomočjo eksistencialističnih avtorjev, kot so: Camus, Nietzsche, Kierkegaard.</p>

Vprašanje spoznanja

Naloga	
4	<p>Razpravljajte o trditvi: V znanosti pot do znanja ni toliko iskanje resnice kot odpravljanje zmot.</p> <p>Trditev napeljuje na idejo, da resnice ni mogoče iskati neposredno, saj pot do nje vodi prek odpravljanja zmot. To velja že za Platonovo teorijo spoznavanja, saj ta v prisposobi o votlini začetek človekove poti do znanja umesti v svet »senc«, ki pomenijo nereflektirana mnenja ali verjetja o svetu, ki jih nekdo preprosto privzame za resnična. Velja pa tudi za razsvetljensko misel, ki iskanje resnice postavi v razmerje do odpravljanja predsodkov (npr. Francis Bacon), in teorijo Karla Popperja. Od kandidatov se pričakuje, da bodo razmislili o razmerju med znanjem, resnico in zmotami.</p>

Naloga	
5	Razpravljajte o trditvi: Če ima večina neko mnenje za resnično, mnenje preneha biti mnenje in se spremeni v vednost.
	Naloga kandidata je tematizirati vednost in mnenje in premisliti, ali večinsko sprejetje mnenja za resnično to zares spremeni v vednost, znanje. Boljši kandidati bodo lahko navezali tudi na konsenzualno teorijo resnice in raziskali meje tega pristopa.

Naloga	
6	Razpravljajte o trditvi: Razumska spoznanja so sicer gotova, a nič ne povedo o svetu.
	Klasična novoveška tema o izvoru spoznanja poveže spoznanje z gotovostjo, kandidat pa mora razmisliti, ali res nič ne povedo o svetu in v kakšnem smislu ne. Na drugi strani pa trditev odpira vprašanja, kaj pa omogoča spoznanje sveta.

Vprašanje morale

Naloga	
7	Razpravljajte o trditvi: Delovanje na podlagi nagnjenj, čustev ali pričakovanja koristi ni avtonomno, zato tudi ni moralno.
	Trditev se nanaša na podpoglavje utemeljevanje moralnih načel. Zagovarjal bi jo predstavnik etike dolžnosti. Naloga kandidatov je premisliti, ali je trditev mogoče utemeljiti ali pa obstaja uspešna kritika. Pri tem imajo možnost predstaviti Kantovo etiko dolžnosti na eni strani, utilitarizem, hedonizem in etiko vrline pa na drugi strani. Pri tem lahko uporabijo pojme, kot so: avtonomija/heteronomija, deontologija, konsekvencializem, utilitarizem, etika vrlin, motiv, posledice, kategorično/hipotetično ...

Naloga	
8	Razpravljajte o trditvi: Sebičnost ne more biti vrлина, saj sebičen človek zanemarja dolžnosti, ki jih ima v odnosu do drugih ljudi.
	K trditvi je mogoče pristopiti na različne načine. Lahko skozi Kantovo filozofijo, kjer sta etično delovanje in sebičnost ali samoljubje nujno vsaksebi: prvo je usmerjeno k obćemu smotru, druga pa k posamičnemu. O tem, da človek vrline ni sebičen, pa razmišlja tudi Aristotel, saj sebičnost drugemu pogosto škoduje, medtem ko je za Aristotela ena od vrlin (prijateljstvo), ki jo mora imeti vrl človek, ravno v tem, da drugemu želimo dobro zaradi njega samega.

Naloga	
9	Razpravljajte o trditvi: Vsakdo, ki se znajde v goreči hiši, skuša iz nje zbežati in si rešiti življenje. To dokazuje, da vrednost življenja ni relativna, zato ne moremo biti relativisti v vsakdanjem življenju.
	Za moralne relativiste so moralne sodbe odraz bodisi navad ali običajev bodisi posameznikovih preferenc, v obeh primerih pa v teh sodbah ni nič, kar bi imelo obćo veljavo. Nasprotniki moralnega relativizma ugovarjajo, rekoč, da obstajajo nekatere vrednote, ki jih delimo vsi ljudje in ki niso odvisne od okolja, časa ali preferenc, temveč odražajo človeško pogojenost, ki je skupna vsem ljudem.

Posameznik in skupnost

Naloga	
10	Razpravljajte o trditvi: Neenake potrebe in zasluge ljudi so tehten razlog za opustitev načela enakosti.
	Trditev se nanaša na podpoglavje pravičnost in enakost. Od kandidatov se pričakuje razmislek o treh pojmi, s katerimi je povezana razprava o pravičnosti: enakost, zasluge, potrebe. V kolikor se to nanaša na družbeno pravičnost, se od kandidatov pričakuje razmislek o redistributivni pravičnosti (socialni državi in državi blaginje), ki zagotavlja enake možnosti za vse, a je hkrati sporna za zagovornike libertarizma. Možni pojmi so: libertarizem, liberalizem, socializem, redistribucija, družbena pogodba ...

Naloga	
11	Razpravljajte o trditvi: Družba, ki svojim članom ne nudi dejanske blaginje temveč le enakost možnosti, ni niti pravična niti poštena.
	Trditev se nanaša na podpoglavje pravičnost in enakost. Od kandidatov se pričakuje razmislek o vprašanju, do katere mere je mogoče povezati pravičnost in enakost. Naslovna trditev prinaša Rawlsovo stališče, ki po zavrača libertaristično ločevanje pravičnosti in enakosti, po drugi strani pa ne sprejema socialističnega pojmovanja, ki je brzkone še radikalnejše. Možni pojmi so: libertarizem, liberalizem, socializem, enakost, zasluge, potrebe, redistribucija, družbena pogodba ...

Naloga	
12	Razpravljajte o trditvi: Demokracija je v današnjem svetu le navidezna. Primer tega so volitve, kot jih poznamo danes: če bi v resnici lahko kaj pomembnega spremenile, bi bile ukinjene.
	Demokratski sistem je tisti, ki omogoča, da imajo ljudje možnost sodelovati pri vladanju. V reprezentativni demokraciji se to zgodi predvsem takrat, ko se udeležujemo volitev in referendumov. Vendar pa je po mnenju nekaterih (npr. Rousseau) takšen model demokratske ureditve nezadosten, da bi lahko govorili o resnični soudeležbi ljudstva pri vladanju. Kar se pogosto zgodi, je to, da ljudje izbirajo predstavnike izmed tistih, ki že pripadajo političnemu razredu, poleg tega pa ti potem, ko so izvoljeni, niso pod neposrednim vplivom tistih, ki so jih izvolili. Dijaki v razpravo lahko vključijo tudi druge kritike demokratske družbene ureditve (npr. Platona).

Filozofija religije

Naloga	
13	Razpravljajte o trditvi: Ničesar ni na zemlji, kar bi ne kazalo na človekovo bedo ali pa na božje usmiljenje; na človekovo nemočnost brez Boga ali na moč človeka z Bogom. (Pascal)
	Naslov zahteva razmislek o absurdnosti sveta, ki dela človeka nemočnega v težavah in bolečinah, ki jih prinaša življenje, v katerih se zastavlja vprašanje o smislu življenja. Pascalova trditev najde odgovor na to vprašanje v veri.

Naloga	
14	Razpravljajte o trditvi: Religiozni nauki so opojna sredstva, s pomočjo katerih šibki ljudje bežijo pred težavnostjo življenja.
	Trditev izraža stališče kritike religije, kot jo najdemo denimo pri Marxu in njegovi znani tezi, da je religija opij ljudstva. Kritika, ki je Marxovi sorodna, pa prihaja tudi od Nietzscheja, ki je religijo prepoznal prav kot enega od poskusov, kako pobegniti od življenja in njegovih preizkušenj. S tega stališča je religija le iluzija, ne pa mesto resnice.

Naloga	
15	Razpravljajte o trditvi: Dokazi za božje bivanje so zgolj vaja v razmišljanju, saj ničesar ne dokazujejo, njihova naloga je zgolj napotiti človeka k Bogu.
	Človek je radovedno bitje, hoče vedeti in temu hotenju ne uide tudi absolutna bit, Bog, tj. biva ali ne. Naloga kandidata je, da tematizira po eni strani pojem dokaza, po drugi analizira pojem Boga in ovrednoti, kakšno funkcijo ima razum v religiji oziroma stališče Akvinskega, da so dokazi le pot do Boga.